

FANONGONONGO

Hoko atu Tu'utu'uni Fakapa'anga 'a Tonga ke Ngaue'aki Naunau Fo'ou Fakamaketi; koe Angamaheni

Kuo tali 'e he Poate 'a e kau Talēkita' 'o e Pangikē Pule Fakafonua 'a Tonga' (NRBT) 'a e Tu'utu'uni Fakapa'anga ki Fepueli 2026, **hoko atu 'a e tu'unga tu'uma'u (neutral stance) 'o e tu'utu'uni fakapa'anga' ki he māhina 'e ono ka hoko', tu'u ma'u moe totongi tupu 'a e Pangikē Pule (policy rate) 'i he peseti 'e 2.** 'Oku fakafalala e tu'utu'uni ko eni me he ngaahi fakamatala 'oku ma'u', pea teuteu ai pē Pangikee' ke liliu 'okapau' 'e hikihiki mālohi ange totongi koloa'. 'I he māhina 'e ono kuohili':

- Holo e hiki fakata'u 'a e totongi koloa fakalukufua' ki he peseti 3.1 Tisema 2025, ma'ulalo hifo he peseti 'e 5% 'oku faka'amu ke 'oua 'e laka ai'. 'Oku kei too 'olunga pē totongi 'o e ngaahi koloa tefito (core inflation) he peseti 'e 10, tupu mei he kei mamafa 'a e totongi koloa fakalotofonua'. Kimu'a he vākē m,oe tau 'i Hahake Lotoloto', ne 'osi fakafuofua NRBT 'e toe hiki fakataimi hake 'a e totongi koloa' 'i he 'uluaki vaeua 'o e ta'u 2026'.
- 'Oku kei tukunga lelei pee 'a e Pa'anga Talifaki 'i Muli' pea 'oku 'amanaki ke tokamalie pē 'i he kaha'u vave mai'. 'Oku 'i ai 'a e tokanga ki he taimi loloa atu' koe'uhi ko e tu'unga ta'epau 'oku 'i ai e fetokehekehe'aki fakamāmani lahi'.
- 'Oku lele lelei pē 'a e sisitemi fakapa'anga' pea fakafiemale pē mo e pa'anga ngaue' 'a e ngaahi pangikee'. Kuo holo hifo 'a e pa'anga hulu 'ikai ngāue'aki 'e he ngaahi pangikee' 'i Fepueli 2026, 'o 'ilonga heni 'a toe kamata fakatau nouti NRBT mei Sepitema 2025 kuo lele lelei ko e angamaheni. Na'e holo hifo 'a e tupu fakata'u e lahi e pa'anga' nō atu ki he peseti 'e 3.5 'i Tisema 2025, kae 'ikai ha fu'u liliu lahi he totongi tupu'.
- Fakatatau ki he ola 'o e ngaahi ngāue fakalotofonua' 'oku foki māmālie mai e tupu faka'ekonōmika' 'o fakafuofua ki he peseti 'e 2.5 'i he ta'u fakapa'anga 2025. 'Oku kei vaivai pē eni 'i hono fakahoa ki he 'avalisi 'o e tupu 'a e ngaahi fonua Pasifiki' ko e peseti 'e 2.9 mo e tupu fakamāmani lahi' ko e peseti 'e 3.3.

Na'e pehee 'e Kovana Moeaki', "Kimu'a pea toki hoko 'a e vākē kimui ni 'i Hahake Lotoloto', na'e 'osi fehanga'angai pē 'a Tonga ia mo e ngaahi pole mei he fetō'aki 'a e ngaahi fonua lalahi' 'o mamani. Koe tu'unga tu'u'ma'u 'o e tu'utu'uni fakapa'anga', 'oku 'uhinga 'a e fakamamafa 'a e NRBT ki hono malu'i mo hono fakamālohi'i e 'ekonōmika Tonga' ke matu'uaki e ngaahi uesia mei tu'apule'anga'. Ka taimi nounou mo si'isi'i pē 'a e maumau mei he tau', ko e uesia 'i Tonga ko ha hiki fakataimi pe 'a e totongi koloa'. Ka 'okapau 'e loloa ange 'a e tau', 'e toe fakalalahi 'a e hikihiki e totongi lolo' mo e totongi feleti', 'o mamafa ange ki he ivi fakatau faka'aho 'a e ngaahi fāmili' mo e ngaahi pisinisi'." 'I he māhina 'e ono ka hoko mai', 'e fakahoko 'e he NRBT:

1. Hoko atu hono fakamālohi'i ngāue tu'utu'uni fakapa'anga', mei he NRBT 'a e totongi tupu ki he pa'anga e ngaahi pangikee, pea mei he ngaahi totongi tupu 'a e ngaahi pangike ki he kakai e Fonua mo e ngaahi pisinisi. 'Oku kau heni 'a hono fakamo'ui mai 'a e māketi fefakatau'aki fakapangikee' 'aki hono fakatau atu e nouti NRBT, mo hono fokotu'u ha 'akauni ngāue 'a e Pule'anga' (Single Treasury Account) 'i he NRBT.
2. Tu'uma'u 'i he peseti 'e 15 'a e lahi 'o e fakahū pa'anga 'i he ngaahi pangikee' 'oku tu'utu'uni'i ke tauhi talifaki 'i he Pangikē Pule', pea siofi e fe'unuaki 'a e kato fetongi

pa'anga muli' ke malu'i e mahu'inga 'o e Pa'anga' mo tokangaekina e tukunga fe'unga 'o e pa'anga muli talifaki'.

3. Faka'ai'ai hono ngāue'aki e ngaahi me'angāue fakapa'anga' 'aki hono fakavave'i e fakahoko 'a e Palani Fakafonua ke Faingofua'i e Ngāue Fakapa'anga' (National Financial Inclusion Strategy), 'o fengāue'aki vāofi mo e Pule'anga'.
4. Fengāue'aki vāofi mo e Pule'anga' pea moe budget fakafnua ke fakavave'i hono tokonia fa'unga ngāue ki he sekitoa fakatupu koloa' ke solova 'aki e fe'āmokaki koloa' fakalotofonua', faingofua 'a e nō pa'anga', pea mo taukave'i 'a e fenāpasi e ngaahi tu'utu'uni ngāue' moe kau ngāue'.

Makatu'unga 'i he fakalalahi ange 'a e vavaakovi fakamamani, 'e malava ke toe hikihiki hake 'a e totongi koloa mei muli', pea 'oku tokanga makehe 'a e NRBT mei ha taimi ni ki he taimi lotoloto ke fakamalohi'i e ne tu'utu'uni ngāue' 'o fakafou 'i he māketi fakapa'anga' ke ola lelei ange.

6 Ma'asi 2026.

'Oku lava ke ma'u atu 'a e tatau faka'ilekitulonika 'o e Fokotu'utu'u Ngāue Fakapa'anga mei he'emaue uepisaiti www.reservebank.to pe koe 'imeili nrbt@reservebank.to

Ki ha toe fakaikiiki, kataki 'o fetu'utaki ki he: Va'a 'Ekonomika, Telefoni: (676) 24 057; 'Imeili: nrbt@reservebank.to